

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 053 «Психологія»
за освітньою програмою «Психологія»
на тему: **«Вплив сім'ї на вибір стилю поведінки підлітків у конфлікті»**

Виконавець:

студентка центру заочної та
вечірньої форм навчання

Васильєва Катерина Володимирівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

Доктор філ. в гал психології
(науковий ступінь, вчене звання)

Бальбуза Олена Миколаївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Останні десятиліття однією з актуальних проблем людського співіснування, є: загальна нетерпимість, агресивність, конфліктність останнім часом набули таких великих розмірів, що передова світова спільнота змушена швидко приймати дієві рішення, аби запобігти їх подальшому зростанню і розповсюдженню.

Сучасний погляд щодо шляхів запобігання, профілактики негативних проявів людської поведінки фокусує свою увагу на процесах навчання і виховання молоді. На даний час по всьому світі реалізується безліч програм, спрямованих на формування у молодих людей знань, вмінь та навичок конструктивної взаємодії, які мають сприяти подоланню міжлюдської нетерпимості, конфліктності.

Особливої гостроти ця проблема набуває у підлітковому віці, коли контрастність дитинства і зрілості, між якими знаходиться підліток, ускладнює процес засвоєння ним соціальних ролей і правил поведінки, провокує чимало внутрішніх та зовнішніх конфліктів. Дорослі, які опікуються підростаючим поколінням, попереджуючи прояви агресії та насильницької поведінки, зазвичай виховують у дітей думку, що найкращими за протиборство стратегіями поведінки у конфліктній ситуації є уникнення, ухилення, пристосування або ж компроміс, адже саме ці стилі реагування не дозволяють агресії реалізуватися у зовні, а значить роблять світ навколо безпечним.

Однак, постійне ігнорування конфлікту, неприйняття можливості, а, іноді, й необхідності участі в ньому, жертвування власними інтересами та потребами також призводять до негативних наслідків: незадоволені побажання, не виказі думки, погляди, переживання породжують відчуття внутрішнього дискомфорту, викликають занепокоєння та відчуття небезпеки. У час, коли формується «нова» людина, це може стати основою аутоагресивної поведінки особистості, яка, в свою чергу, за якістю впливу на людину та її оточення мало чим відрізняється від зовні спрямованої агресії.

Об'єкт дослідження - поведінка підлітків у конфлікті.

Предмет дослідження – психологічні чинники поведінки підлітків у конфлікті.

Метаю дослідження - виявлення психологічних чинників поведінки підлітків у конфлікті та встановлення їх зв'язку зі стилем поведінки у конфліктній ситуації.

Для досягнення мети дослідження, необхідно розв'язати наступні **завдання**:

1. Розкрити сутнісний зміст поняття «конфлікт», проаналізувати особливості поведінки особистості у конфліктній ситуації.
2. Дослідити психологічні чинники поведінки підлітків у конфлікті.
3. З'ясувати зв'язок психологічних чинників і стилів поведінки підлітків у конфлікті.
4. Скласти психологічні портрети підлітків, які обирають певний стиль поведінки у конфлікті

Методи дослідження. Методи дослідження. У роботі використані загальнонаукові теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення); емпіричні методи (психодіагностичний метод).

Теоретико-методологічну основу дослідження склали: загальні положення теорії про стилі поведінки особистості у конфліктній ситуації (Томаса-Кілмена), базовими для дослідження були психодинамічна теорія (А.Адлер, З.Фрейд, К.Хорні, Е. Еріксон), теорія суб'єктної самосвідомості (В.Т. Драгунова, Л.Г. Подоляк Г.А. Собчик).

Емпіричний метод передбачав використання конкретних методик: методики Томаса-Кілмена «Визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації», з метою виявлення особливостей поведінки особистості у конфліктній ситуації; методики В.В. Століна «Особистісний Диференціал» з метою визначення особливостей самовідношення підлітків; проективної методики «Кінетичний малюнок сім'ї» з метою встановлення особливостей сімейних взаємовідношень та розробленою нами анкетною-опитувальником з

метою встановлення ступеню залучення підлітків у конфлікти та емоційного ставлення до конфліктної взаємодії

Отримані експериментальні результати були опрацьовані за допомогою кількісною та якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням

Обсяг і структура роботи: Випускна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний об'єм роботи - 76 сторінок, робота проілюстрована 1 малюнок та 1 таблиця. Список використаних джерел містить 51 джерело.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну і методи дослідження.

У першому розділі «Теоретичні основи дослідження факторів які впливають на вибір стилю поведінки підлітків у конфлікті» розкрито: поняття конфлікту, позитивні та негативні функції конфлікту, зміст індивідуальної поведінки у конфлікті та вплив соціальних систем на вибір стратегії поведінки підлітків у конфлікті.

У другому розділі «Емпіричне дослідження психологічних чинників поведінки підлітків у конфлікті» описуються методики які використані в емпіричному дослідженні та організація дослідження, розкриває результати власного дослідження, вказує на особливості впливу сім'ї на вибір стилю поведінки підлітків в конфлікті. В результаті емпіричного дослідження що учні у яких домінує стиль поведінки у конфліктних ситуаціях компроміс в них спостерігається високі бали оцінки себе, учня які вибирають стиль поведінки уникнення - в них по всіх показниках (оцінка, сила, активність) дуже низький бал загалом негативні, підлітки які обирають стиль поведінки пристосування мають оцінку себе вище середньої але активність низьку; ті респонденти які обирають стиль поведінки суперництво мають бали по оцінці себе та по силі вище середнів результаті отриманих емпіричних даних були укладені психологічні портрети підлітків які обирають певний стиль поведінки.

ВИСНОВКИ

Здійснено теоретичний аналіз проблеми конфлікту в сучасних теоретико-методологічних та науково-практичних джерелах. Визначено сутність поняття конфлікт, позитивні та негативні функції конфлікту. Було розглянуто стилі поведінки у конфлікті та розглянуто вплив соціальних систем на вибір індивідуального стилю поведінки підлітків у конфлікті.

Визначено відповідний меті дослідження психодіагностичний інструментарій: методики Томаса-Кілмена «Визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації», з метою виявлення особливостей поведінки особистості у конфліктній ситуації; методики В.В. Століна «Особистісний Диференціал» з метою визначення особливостей самовідношення підлітків; проєктивної методики «Кінетичний малюнок сім'ї» з метою встановлення особливостей сімейних взаємовідношень та розробленою нами анкетною-опитувальником з метою встановлення ступеню залучення підлітків у конфлікти та емоційного ставлення до конфліктної взаємодії

З метою вирішення поставлених завдань дослідження нами було проведено емпіричне дослідження учасниками якого були учні 8-9 класів, віком від 14 до 16 років, Одеської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 11, у кількості 71 особа.

Реалізувавши емпіричного дослідження, ми отримали інформацію щодо використовуваних підлітками стилів поведінки у конфлікті, виявили психологічні чинники цієї поведінки, встановили зв'язок між ними.

За аналізом результатів методики Томаса-Кілмена «Стилів поведінки у конфлікті» виявлено, що 36%, досліджуваних надають перевагу суперництву, у 34% підлітків домінуючим стилем поведінки у конфлікті є компроміс. Пристосування характерно для 17% досліджуваних, уникнення обирається 10% учнів і всього для 3% випробовуваних домінуючим стилем поведінки в конфлікті є співпраця

Також нами встановлено, що учні у яких домінує стиль поведінки у конфліктних ситуаціях компроміс в них спостерігається високі бали оцінки себе, учня які вибирають стиль поведінки уникнення - в них по всіх показниках

(оцінка, сила, активність) дуже низький бал загалом негативні, підлітки які обирають стиль поведінки пристосування мають оцінку себе вище середньої але активність низьку; ті респонденти які обирають стиль поведінки суперництво мають бали по оцінці себе та по силі вище середніх, ті хто обирає стиль поведінки співробітництво мають низькі бали по сил.

Показник внутрішньо сімейних відносин, таким чином ми можемо зробити висновок про те що підлітки які обирають стиль поведінки у конфлікті «Суперництво» на малюнку сім'ї зазначають себе досить великих розмірів що свідчить про велике значення себе, як правило власна фігура зображена на достатній відстані від інших членів сім'ї що свідчить про достатньо прохолодні стосунки в сім'ї. Підлітки які обирають стиль вирішення конфлікту «Компроміс» та «Співробітництво» за методикою «Кінітичний малюнок сім'ї» мають досить теплі внутрішньо сімейні відносини, члени сім'ї на малюнку зайняті спільною справою що може свідчити про гарно налагоджену комунікацію в родинному колі, декілька підлітків навіть зобразили членів великої родини (бабусі та дідусі). Підлітки які обирають стиль поведінки у конфлікті «Уникнення» та «Пристосування» на малюнку сім'ї фігуру батьків зобразили досить великими і дуже близько до власної фігури, що свідчить про значну значущість даного члена сім'ї, та ми можемо припустити що в даних сім'ях переважає гіперопіка.

Проаналізувавши результати емпіричного дослідження нами було укладені психологічні портрети підлітків які обирають певний стиль виходу з конфліктної ситуації.

Так, для досліджуваних, які обирають стиль «уникнення» характерна висока дратівливість, образливість, сором'язливість. Вони відрізняються низькою врівноваженістю, невротичністю, схильністю до проявів реактивної агресії.

Досліджувані, які використовують стиль «пристосування», характеризуються високою невротичністю і дратівливістю. Ці підлітки відрізняються від інших недостатньою самооцінкою, не визначають себе як

активних, вольових особистостей, воліють пристосовуватись до ситуації ніж змінювати її.

Компроміс також обирається підлітками з високою невротичністю, вони характеризуються достатньою відкритістю, однак їм не дістає впевненості у собі, вони вважають себе не достатньо сильними та активними, їх самооцінка потребує корекції. Вони більш схильні ображатися, ніж вирішувати проблемні питання

Підлітки, які обирають суперництво характеризуються високою агресивністю, дратівливістю, недостатньою врівноваженістю. У ситуаціях конфлікту вони будь за що намагаються задовольнити власні інтереси, не слухати інших, не цікавляться потребами інших, не дозволяють собі програти.

Співробітництво обирають підлітки, які високо оцінюють власну силу, але на жаль, загальна оцінка себе є заниженою. Такі підлітки високо невротичні, але ця невротичність у зовнішніх проявах ними контролюється. Провідною особливістю їх є достатньо високий комунікативний контроль.

Більшість досліджуваних нами підлітків обирають суперництво. Цей стиль не є конструктивним у вирішенні конфліктів, так само, як і стилі уникнення, пристосування, компромісу. Конструктивним стилем вирішення конфліктних ситуацій є стиль співробітництва, але, на жаль, його використовують лише 3% досліджуваних підлітків.

Таким чином мета та завдання дослідження є досягнутими.